

УДК 330.341.1

Дідченко О.І., к.е.н., доцент
доцент кафедри економіки підприємства
Бибочкина О.Ю
магістр кафедри економіки підприємства
Запорізька державна інженерна академія
devilua@mail.ru

СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ІННОВАЦІЙ

Дідченко О. І., Бибочкина О. Ю. Сутність та класифікація інновацій. У статті розглянуті загальні положення, досягнення та основні праці вчених у сфері інновацій від класиків економічної теорії до сучасників. Запропоновано авторський підхід до визначення інновацій як економічної категорії та вдосконалено теоретично-методичні аспекти щодо класифікації інновацій.

Дидченко О. И., Быбочкина А. Ю. Сущность и классификация инноваций. В статье рассмотрены общие положения, достижения и основные работы учёных в сфере инноваций и инновационного развития от классиков экономической теории до современников. Предложено авторский подход к определению инноваций как экономической категории и усовершенствовано теоретически-методические аспекты классификации инноваций.

Didchenko O. I., Bybochkina A.Y. The nature and classification of innovation. The article describes the general provisions, the achievements and the main work of scientists in the field of innovation and innovation development, from classic economic theory to contemporary. The author's approach to the definition of innovation as an economic category and refine theoretical methodological innovation aspects classification.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки функціонування та розвиток підприємств значною мірою обумовлені ефективною роботою їхнього інноваційного механізму, а також ефективністю реалізованих нововведень. Саме тому у сучасний період швидкого розвитку продуктивних сил інновації є головною рушійною силою динамічного розвитку суспільного виробництва. Такі поняття, як "інновації", "інноваційні процеси", "інноваційні зміни", міцно закріпилися в поточному лексиконі підприємців. Це обумовлює актуальність та необхідність дослідження сутності інновацій та постійне вдосконалення понятійного апарату щодо них.

Аналіз досліджень і публікацій. На сьогодні питання ролі інновацій в економічній системі, аналіз проблем інноваційного розвитку економіки посіли одне з провідних місць у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних економістів і учених. До них, передусім, належать праці Шумпетера Й., Санто Б., Хартмана В. Д., Твісса Б., Перлакі Г., Менсфілда Е., Фостера Р., Друкера П., Ніксона Ф., Хаберланда Ф., Яковець Ю.В., Марчук Л.П., Саблука П.Т., Шебанін В.С.,

Поддєрьогіна А.М., Володіна С.А., Іртищєвої І.О., Лайко П.А., Прокопа І.В., Лісового А.В., Шубравської О.В..

Виділення невирішеної проблеми. Незважаючи на значне накопичення емпіричних знань та теоретичних концепцій, ще відсутня узагальнююча теорія з інновацій, існують розбіжності з ряду важливих методологічних питань, тлумачення основних категорій.

Ціль статті. Метою статті є розкриття економічної сутності «інновацій», представлене авторське визначення поняття «інновація» та вдосконалення підходів до класифікації інновацій, визначення ролі інноваційного розвитку у забезпеченні ефективного функціонування і розвитку підприємств у сучасних економічних умовах.

Викладення основного матеріалу. Як вітчизняній, так і світовій літературі властива багатогранність поглядів на сутність поняття «інновація». І це не дивно, бо як зауважив відомий американський футуролог Елвін Тоффлер, серед проблем, з якими стикається бізнес, немає важливішої та складнішої, ніж проблема нововведень.

Інновація - це винятково важлива для сьогодення економічна категорія. Уперше цей термін використав відомий австрійський економіст Й.А. Шумпетер у своїй роботі «Кон'юнктурні цикли» (1939) [1].

Шумпетер Й. трактує інновацію як нову науково-організаційну комбінацію виробничих чинників, створену підприємницьким духом. Саме Шумпетером Й. уперше був уведений у науковий обіг термін «інновація», що в буквальному перекладі означає «втілення наукового відкриття, технічного винаходу в новій технології або новому виді виробу». Крім того, інновація розглядалась Шумпетером Й. як нова функція виробництва, «нова її комбінація» [2, с. 11].

Найвідоміші тлумачні словники «Collins Cobuild English Language dictionary» та «Oxford University Press» визначають інновацію як нову ідею чи метод, що впроваджено для виготовлення будь-чого, який ґрунтується на нових ідеях та технологіях.

Сучасні вітчизняні та іноземні економічні словники тлумачать інновацію як:

- впровадження нової техніки технологій, організації виробництва та збуту товарів тощо, що дає змогу отримувати переваги над конкурентами;
- втілення нових форм організації праці та управління, що охоплює не тільки окреме підприємство, а й їх сукупність, галузь;
- новий підхід до конструювання, виробництва та збуту товарів, унаслідок якого керівник і його підприємство здобувають переваги над конкурентами;
- вкладення засобів в економіку, які забезпечать зміну техніки та технології [3].

Як уже відзначалось, незважаючи на значне накопичення емпіричних знань та теоретичних концепцій, ще відсутня узагальнююча теорія з інноватики, існують розбіжності з ряду важливих методологічних питань, тлумачення основних категорій, про що свідчить спеціальна література. Західні дослідники (Санто Б., Хартман В. Д., Твісс Б., Перлак Г., Менсфілд Е., Фостер

Р., Шумпетер Й., Друкер П. та ін.) трактують категорії інноватики залежно від об'єкта та предмета свого дослідження. Наприклад, Ніксон Ф. вважає, що інновація - це сукупність виробничих, технічних і комерційних заходів, які ведуть до появи на ринку нових та вдосконалених промислових процесів і обладнання.

На думку відомого американського вченого в галузі управління наукою й технікою Твісса Б., нововведення — процес, у якому винахід або ідея набуває економічного змісту. «Це єдиний у своєму роді процес, - пише Твісс Б., - що об'єднує науку, техніку, економіку й управління. Він полягає в одержанні новизни і триває від зародження ідеї до її комерційної реалізації, охоплюючи комплекс відносин, виробництво, обмін, споживання». Німецький спеціаліст Хаберланд Ф. переконаний, що «нововведення охоплює науково-технічні, технологічні, економічні й організаційні зміни, які виникають у процесі відтворення. Його основними характеристиками є: якісна новизна виробів, способів виробництва і технологій у порівнянні з попередніми, темпи реалізації, динаміка циклу нововведень, економічна ефективність, соціальні наслідки» [2, с. 10-11].

Савченко О. вважає, що інновація – це процес створення, поширення й використання засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувались по-іншому[4]

На думку Санто Б., інновація - це такий суспільно-техніко-економічний процес, який через практичне використання ідей та винаходів приводить до створення кращих за своїми якостями виробів, технологій та дає прибуток (у разі, коли інновація орієнтована на економічний зиск), її поява на ринку може принести додатковий дохід [2, с. 11].

Попова О. розуміє інновацію як цілеспрямований і керований процес внесення змін в освітню практику шляхом створення, розповсюдження та освоєння нововведень[4]

Найт К. - відомий спеціаліст у сфері інноватики - дає таке визначення: «Нововведення - це впровадження будь-чого нового відносно організації чи її безпосереднього оточення» і розглядає нововведення «як особливий випадок процесу змін в організації» [2, с. 11].

Російські науковці Яковець Ю.В. та Кузик Б.Н. зазначають, що «інновації – це душа інвестицій, без інновацій капітальні вкладення можуть виявитися неефективними чи навіть шкідливими, продовжуючи життя неконкурентоспроможним товарам» [5]

Барнет Х. визнає нововведенням будь-яку ідею, діяльність чи речовий результат, які відрізняються за своїми якісними ознаками від існуючих форм.

Ряд американських дослідників під нововведенням розуміють процеси виникнення, розвитку, поширення і зміни науково-технічних новацій у різних сферах людської діяльності. Так, на думку Друкера П., головною рисою нововведення є його вплив на спосіб життя людей. З цього погляду нововведення не обов'язково мають бути технічними чи речовими, причому соціальні нововведення виявляються більш значущими за силою свого впливу порівняно з упровадженням локомотивів чи телеграфів. Зокрема, система

продажу товарів у кредит спричинила справжній економічний переворот, це соціальне нововведення перетворило економіку пропозиції в економіку попиту незалежно від ефективності економіки. На погляд Друкера П., лікарні в сучасному вигляді — це соціальна інновація епохи Відродження XIX ст., яка зробила для охорони здоров'я більше, ніж багато досягнень у медичній науці [2, с. 11].

Паламарчук В. вважає, що інновація – результат (продукт) творчого пошуку особи або колективу, що відкриває принципово нове в науці й практиці, як результат народження, формування і втілення нових ідей. Якщо педагог відкриває принципово нове, то він є новатором, якщо трансформує наукову ідею у практику – інноватором [4]

Кругліков А. Т. під нововведенням розуміє вперше створений і використаний конкретний засіб чи спосіб діяльності, який задовольняє суспільні потреби, дає реальний ефект у відповідних сферах людської діяльності та в якому знайшло практичне використання або втілилось нове знання у вигляді наукового відкриття чи технічного винаходу. Кожну новацію слід розглядати як певне ціле, неділиме, однорідне і тотожне самому собі протягом усього життєвого циклу нововведення.

Цю точку зору поділяє Менсфілд Е. Він стверджує, що коли винахід починає використовуватись, він стає науково-технічною новацією.

Чіткіше розмежування понять «нововведення» і «новація» дає Лелон П.: новація - це «новий вид продукції, метод, технологія», а нововведення - це «впровадження новації в економічний виробничий цикл».

У наукових дослідженнях вітчизняних економістів переважає думка, що «інновація являє собою техніко-економічний процес, який завдяки практичному використанню продуктів розумової праці - ідей і винаходів, приводить до створення кращих за властивостями нових видів продукції та нових технологій», а «нововведення - це процес доведення наукової ідеї до технічного винаходу, до стадії практичного використання, що приносить дохід».[1, с. 11-12]

На нашу думку, найважливішими характеристиками інновації є: 1) її новизна (науково-технічний аспект); 2) інновація повинна задовольняти ринковий попит, приносити прибуток виробникові, тобто мати комерційний успіх (економічний аспект). Ці два аспекти тісно пов'язані, причому науково-технічний аспект стає економічним чинником тільки тоді, коли нововведення втілюється в новий продукт, що має попит.

Розглядаючи думки вітчизняних і зарубіжних учених на суть терміна «інновація», можна чітко виділити три основні підходи до дослідження цієї наукової проблеми. З одного боку, одні учені вважають, що інновація – це результат творчого процесу у вигляді нової або вдосконаленої продукції (технології). З іншого боку, прибічники процесного підходу стверджують, що інновація – це процес впровадження, освоєння і використання нових рішень; процес зміни та удосконалення того або іншого продукту в тій або іншій господарській області. Ще один підхід, що отримав поширення в інноваційній

теорії, – еволюційний. Згідно з даним підходом, інновація розглядається як зміна, оновлення, що відбувається в продукті, технології, системі, методі.

Узагальнюючи існуючі точки зору, під інноваціями пропонуємо розуміти зміни у всіх сферах життєдіяльності підприємства: виробничій, маркетинговій, фінансовій, організаційній, соціальній за допомогою впровадження, освоєння і використання нових або вдосконалених рішень, заснованих на науково-технічних досягненнях, з метою задоволення постійно зростаючих потреб суспільства і підвищення конкурентоспроможності самого підприємства.

Дане визначення містить, на погляд авторів, ряд важливих уточнень. По-перше, воно передбачає зміни в різних сферах діяльності підприємства, а не лише оновлення виробничих процесів. По-друге, у пропонованому визначенні вказана мета інновації – задоволення запитів споживачів і зростання конкурентоспроможності самого підприємства, тоді як у більшості дефініцій мета цього процесу, результату або зміни не формулюється. По-третє, у визначенні чітко сформульований суб'єкт, що здійснює інновацію, яким в даному випадку є підприємство.

Інновація пов'язує різні за характером і методами управління сфери господарської діяльності: науку, виробництво, інвестиції, збут продукції. Крім того, вони визначають сутність та специфіку інноваційних процесів і, відповідно, особливості управління ними. У процесі створення організаційно-економічного механізму управління необхідний облік кількості та особливостей нововведень, які утворюють ці процеси.

Необхідність систематизації зумовлює комплексний характер інновацій, їхня багатогранність, різноманітність сфер і методів використання.

Класифікація інновацій за різними групами не тільки конкретизує структуру об'єкта, а й виявляє в ньому проблемні зв'язки. Вітчизняні та зарубіжні дослідники, висловлюють широке коло думок щодо структури сукупності інновацій, складу та характеристики класифікаційних ознак.

Необхідно розглянути найважливіші ознаки, які лежать в основі відомих класифікацій. Так, у вітчизняній та зарубіжній літературі їхня кількість перевищує двадцять, але це свідчить лише про те, що здебільшого підмінюються поняття загальної типологічної ознаки характеристикою їх видових відмінностей усередині типологічних груп [6, с.31].

Серед великої кількості класифікацій розглянемо декілька. Так у таблиці 1 наведено класифікацію з підручника Федулової, яка відокремлює види інновацій на основі 5-ти класифікаційних ознак з точки зору підприємства (організації) як новатора, який практично реалізує інновації в економіці.

Таблиця 1 – Класифікація інновацій [7, с. 40-41]

Класифікаційна ознака	Вид інновації
За видом об'єкта інноваційної діяльності	Інновації-продукти. Інновації-процеси ринкові (маркетингові). Інновації – сутність їх в освоєнні нових ринків (сегментів ринку).

Продовження таблиці 1

За роллю в реалізації цілей організації	Поліпшувальні – проводяться в межах розвитку й удосконалення напрямів діяльності. Стратегічні – створюють нові напрями діяльності або забезпечують успішне функціонування існуючих напрямків на тривалий період.
За значенням для реального напрямку діяльності	Базисні (фундаментальні) – радикально змінюють усталений або формують новий напрям діяльності. Модифікувальні – здійснюються в межах удосконалення й розвитку базисних. Псевдоінновації – зовнішні неістотні зміни продуктів, або процесів, що не мають принципової новизни і не створюють жодних додаткових переваг для споживачів.
За сферою діяльності підприємства	Інновації «на вході в підприємство» - цільові, якісні чи кількісні зміни у виборі або використанні матеріалів, сировини, обладнання, інформації, працівників, інших видів ресурсів. Інновації «на виході з підприємства» - зміни в результатах виробничої діяльності (виробах, послугах, технологіях). Інновації структури підприємства – цільові зміни у виробничих, обслуговувальних і допоміжних процесах.
За змістом діяльності	Технологічні – спрямовані на створення та освоєння виробництва нової продукції, технології й матеріалів, модернізацію обладнання, реконструкцію споруд, реалізацію заходів з охорони навколишнього середовища. Виробничі – орієнтовані на розширення виробничих потужностей, диверсифікацію виробничої діяльності, зміну структури виробництва тощо. Економічні – спрямовані на зміну методів і способів планування всіх видів виробничо-господарської діяльності, зниження виробничих витрат, зростання матеріального стимулювання, зацікавленості працівників, раціоналізацію системи обліку. Торгівельні – використання нових методів цінової політики та форм взаємодії з постачальниками й замовниками; надання чи отримання фінансових результатів у формі кредитів, інтернет-магазин тощо. Соціальні – пов'язані з поліпшенням умов і характеру праці, соціального забезпечення, психологічного клімату в колективі та ін. Управлінські – спрямовані на вдосконалення організаційної структури, стилю й методів прийняття рішень, використання нових засобів опрацювання інформації документації.

Оригінальну класифікацію інновацій було представлено А. Пригожим, який усі інновації поділяв на такі групи :

1. За типом нововведення: матеріально-технічні, соціальні, економічні, організаційно-управлінські, правові та педагогічні.

2. За інноваційним потенціалом: радикальні, комбіновані та модифіковані.

3. За особливостями інноваційного процесу: внутрішньо-організаційні та між-організаційні.

4. За механізмом здійснення: одиничні, дифузійні, завершені та незавершені, успішні та неуспішні.

5. За ефективністю: орієнтовані на зростання ефективності виробництва чи управління суб'єктом господарювання, на покращення умов праці;

6. За спадкоємністю: заміщуючі, скасовуючі, поворотні, відкриваючі та ретро введення.

Цей підхід відображає більш широкий погляд на поняття та сутність інновацій – як суспільного явища, яке не обмежується тільки підприємством.

Схожий підхід Бажала Ю., але він обмежує кількість класифікаційних ознак трьома, які на його погляд достатньо розкривають зміст інновації, а саме дозволяють визначити: тип, функцію і місце. Тобто:

1. За типом: продуктові, технологічні, сировинні, організаційні, збутові та Інфраструктурні.

2. За інноваційною функцією: базові, поліпшуючі та псевдо інновації.

3. За новизною місця впровадження: нова галузь (нове виробництво), існуюча галузь (існуюче виробництво).

Серед великої кількості підходів до інновацій також слід відзначити класифікацію Мединського В.Г., який пропонує класифікувати інновації за такими ознаками:

- рівень розробки та поширення;
- ступінь впливу на зміни;
- роль у відтворюючому процесі;
- сфера впровадження та поширення;
- ступінь новизни та глибини змін;
- спрямованість дії;
- масштаб інноваційних процесів [8].

У цій класифікації яскраво виражений функціональний підхід.

Після проведеного аналізу поглядів вчених, на нашу думку, оптимальною буде класифікація інновацій, яка наведена авторами Захарченком В.І., Корсіковою Н.М., Меркуловим М.М. [9, с. 21-23]. та представлена у таблиці 2

Таблиця 2

Ознака для класифікації	Вид інновацій	Зміст інновації
За сферою діяльності підприємства	Інновації на вході в підприємство як систему	Цільові, якісні або кількісні зміни у виборі чи використанні матеріалів, сировини, обладнання, інформації, працівників чи інших видів ресурсів
	Інновації на виході з підприємства	Зміни у результатах виробничої діяльності, якими можуть бути вироби, послуги, технології
	Інновації структури підприємства	Цільові зміни у виробничих, обслуговуючих і допоміжних процесах

Продовження таблиці 2

За змістом діяльності	Технологічні	Спрямовані на створення та освоєння виробництва нової продукції, технологій і матеріалів, на модернізацію обладнання, реконструкцію споруд, реалізацію заходів зі збереження довкілля
	Виробничі	Орієнтовані на розширення виробничих потужностей, диверсифікацію виробничої діяльності, зміну структури виробництва
	Економічні	Спрямовані на зміну методів і способів планування всіх видів виробничо-господарської діяльності, зниження виробничих витрат, вдосконалення матеріального стимулювання, раціоналізацію системи обліку
	Торговельні	Використання нових методів цінової політики, нових форм взаємовідносин з постачальниками і замовниками, надання чи одержання фінансових ресурсів у формі кредитів тощо
	Соціальні	Пов'язані з поліпшенням умов і характеру праці, соціального забезпечення, психологічного клімату в колективі тощо
	Управлінські	Спрямовані на вдосконалення організаційної структури, стилю і методів прийняття рішень, використання нових засобів обробки інформації та документації, реалізацію канцелярських справ
За інтенсивністю інноваційних змін	Інновації нульового порядку	Цільова зміна, що зберігає й оновлює існуючі функції виробничої системи або її частини, наприклад, нова фарба для автомобіля
	Інновації першого порядку (кількісна зміна)	Просте цільове пристосування до кількісних вимог збереження функцій виробничої системи або її частини, наприклад, розширення ринку збуту
	Інновації другого порядку (перегрупування чи організаційні зміни)	Прості організаційні зміни, наприклад, поділ відділу маркетингу на підрозділи досліджень ринку і стимулювання збуту
	Інновації третього порядку (адаптаційні зміни)	Зміни, зумовлені взаємним пристосуванням елементів виробничої системи, наприклад, адаптації допоміжних процесів до перетворень в основних виробничих процесах у зв'язку з удосконаленням випуску продукції
	Інновації четвертого порядку (новий варіант)	Найпростіша якісна зміна, що перевищує межі простих адаптивних змін, наприклад, оснащення певної моделі автомобіля потужнішим двигуном
	Інновації п'ятого порядку (нове покоління)	Змінюються всі або більшість функціональних властивостей виробничої системи, але базова структурна концепція зберігається, наприклад, упровадження програмного управління верстатом
	Інновації шостого порядку (новий «вид»)	Якісна зміна функціональних властивостей виробничої системи або її частини, змінюється вхідна концепція, але функціональний принцип залишається, наприклад, стільниковий зв'язок

Продовження таблиці 2

	Інновації сьомого порядку (новий «рід»)	Докорінна зміна функціональних властивостей виробничої системи або її частини, що робить іншим її основний функціональний принцип, наприклад, поява транзисторів, інтегральних схем, введення гнучких виробничих ліній, види транспорту на магнітній чи повітряній подушці тощо
За рівнем сприйняття	Абсолютна новизна	Фіксується за відсутністю аналогів даної новації
	Відносна новизна	Інновацію було застосовано на інших об'єктах або ж оновлено один з елементів виробу системи у процесі поточної модернізації
	Умовна новизна	Виникає завдяки незвичайному поєднанню раніше відомих елементів
	Суб'єктивна новизна	Новизна для певних споживачів, які раніше були знайомі з даним продуктом.
За причинами виникнення	Реактивні	Інновації, що забезпечують виживання і конкурентоспроможність фірми на ринку, з'являючись як реакція на нові перетворення, здійснювані основними конкурентами
	Стратегічні	Інновацій, впровадження яких має випереджальний характер з метою здобуття вирішальних конкурентних переваг у перспективі

Автори вважають, що дана класифікація є найбільш вигіднішою серед усіх, оскільки вона показує, чому виникає потреба в інновації, інтенсивність з якою вона впроваджуються та як її сприймають. Тобто можна побачити, чому знадобились ці інновації, яким шляхом вони створювались та їх кінцевий результат.

Висновки: На сьогодні, впровадження інновацій розглядається як один із способів підвищення конкурентоздатності товарів, що виготовлюються, підтримки високих темпів розвитку і рівня прибутковості. Внаслідок використання інновацій суттєво змінюються кількісні та якісні характеристики сфер виробництва та споживання, прискорюється економічний розвиток, забезпечується інтенсифікація суспільного виробництва. У зв'язку зі зростаючою роллю інновацій було запропоновано нове визначення даної категорії.

Аналізуючи погляди вітчизняних і зарубіжних учених на суть терміна «інновація», можна чітко виділити три основні підходи до дослідження цієї наукової проблеми. З одного боку, ряд учених вважає, що інновація – це результат творчого процесу у вигляді нової або вдосконаленої продукції (технології). З іншого боку, прибічники процесного підходу стверджують, що інновація – це процес впровадження, освоєння і використання нових рішень; процес зміни та удосконалення того або іншого продукту в тій або іншій господарській області. Ще один підхід, що отримав поширення в інноваційній теорії, – еволюційний. Згідно з цим підходом, інновація розглядається як зміна, оновлення, що відбувається в продукті, технології, системі, методі.

Узагальнюючи існуючі точки зору, під інноваціями пропонуємо розуміти зміни у всіх сферах життєдіяльності підприємства: виробничій, маркетинговій, фінансовій, організаційній, соціальній за допомогою впровадження, освоєння і використання нових або вдосконалених рішень, заснованих на науково-технічних досягненнях, з метою задоволення постійно зростаючих потреб суспільства та підвищення конкурентоспроможності самого підприємства.

Таке визначення містить, на погляд авторів, ряд важливих уточнень. По-перше, воно передбачає зміни в різних сферах діяльності підприємства, а не лише оновлення виробничих процесів. По-друге, у пропонованому визначенні вказана мета інновації – задоволення запитів споживачів і зростання конкурентоспроможності самого підприємства, тоді як у більшості дефініцій мета цього процесу, результату або зміни не формулюється. По-третє, у визначенні чітко сформульований суб'єкт, що здійснює інновацію, яким у даному випадку є підприємство.

Аналіз літературних джерел дав змогу виявити найсуттєвіші, на нашу думку, класифікаційні ознаки інновацій та представити їх узагальнену класифікацію, яка дозволить не тільки усвідомити їхню роль у розвитку суспільства, але й оцінити ефективність та спрямованість інноваційного процесу, встановити зв'язки між різними типами інновацій, визначити перспективність майбутніх інновацій, а також створити економічні механізми й організаційні форми управління інноваційною діяльністю.

Список літератури:

1. Хомік В.В. Теоретичні дослідження інноваційної активності регіону [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_re/2010_7_5/26.pdf
2. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник [Текст]/ Н. В. Краснокутська - К.: КНЕУ, 2003. - 504 с.
3. Крикуненко Д.О. Проблеми впровадження інновацій на підприємствах [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Mimi/2011_4_1/1_5.pdf
4. Тверезовська Н.Т., Шарата Н.Г. Роль інновацій у розбудові вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pedalm/texts/2012_14/018.pdf
5. Петренко О.П. Інновації як складова ефективного розвитку зерновиробних та зернопереробних підприємств [Електронний ресурс] – Режим доступу:
http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ekhp/2010_3/st3.pdf
6. Антонюк Л.Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія [Текст] / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук - К.: КНЕУ, 2003. - 394 с.
7. Федулова Л.І. Інноваційна економіка: підручник [Текст] / Л.І.Федулова; ред. Л.О. Нагорна – К.: Либідь, 2006. – 480с.
8. Луцків І. Економічна суть інноваційної діяльності [Електронний ресурс] – Режим доступу:

http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gev/2010_2/UKRAINE_ECONOMY/014.pdf

9. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки. навч. посіб [Текст] / Корсікова Н.М., Меркулов М.М. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.

Ключові слова: інновація, інноватика, нововведення, винахід, науково-технічна новація.

Ключевые слова: инновация, инноватика, нововведения, изобретение, научно-техническая новация.

Keywords: innovation, innovations, invention, science and technology innovation.

Надійшла до редакції 17.01.2013 р.